

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайну і архітектури	Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Кафедра	Дизайн тканин та одягу	Рік навчання	1
Галузь знань	В Культурі мистецтво і гуманітарні науки	Вид дисципліни	Обов'язкова
Спеціальність	В2 Дизайн	Семестри	1

ФОРМОУТВОРЕННЯ

Семестр 1 (осінній, 2026 / 2027 н. р.)

Викладач	Малік Тетяна Вікторівна, ст. викладач кафедри «ДТО»
E-mail	mata.82@ukr.net
Заняття	за розкладом
Консультації	за домовленістю
Адреса	ауд. 317, корпус 2, поверх 3, вул. Мистецтв, 6
Телефон	(057) 706-02-38 (кафедра ДТО), 0677841808; 0505518022 (викладач)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронне листування в робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено – Ф); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається – анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати наступним чином: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст* – *doc, docx, ілюстрації* – *jpeg, pdf*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Консультування з викладачем в стінах академії повинно відбуватися у визначені дні та години (відповідно розкладу). Можливе листування у Messenger, Viber, Telegram.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для освоєння дисципліни є певний обсяг знань з креслення, рисунку, живопису, геометрії, а також практичних навичок роботи з матеріалом, оскільки практична дисципліна Формоутворення («Ф») є професійно орієнтованим, спеціалізованим пропедевтичним курсом, який викладається протягом 1-го та 2-го семестрів і передуює фаховим профілюючим дисциплінам – «Проектування» та «Макетування і моделювання одягу».

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою навчальної дисципліни «Формоутворення» є підготовка студентів до вивчення основних фахових дисциплін ОПП «Дизайн одягу»: «Проектування», «Макетування і моделювання одягу», надання основних знань та навичок роботи із об'ємними формами, вміння професійно застосовувати їх в творчих роботах під час художньо-практичної діяльності.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Формоутворення» є:

- розкриття можливостей засобів створення об'ємно-просторових структур в дизайні;

- вільне володіння закономірностями формоутворення;
- розвинення та удосконалення евристичних методів активізації проектного мислення;
- збагачення індивідуальної особливості об'ємно-просторового мислення;
- стимулювання процесу творчості, спонукання до пошуку нових засобів об'ємно-просторового вираження.

Курс дисципліни спрямований на вивчення принципів формоутворення костюма й закономірностей розвитку об'ємно-просторової форми з урахуванням засобів гармонізації. Основні теоретичні положення формоутворення костюма розглядаються в процесі виконання практичних завдань, під час яких студенти набувають навички макетування та опановують різні методи формоутворення.

Дисципліна забезпечує такі компетентності, як:

інтегральні компетентності:

- ІК – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі дизайну, або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів дизайну та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

спеціальні компетентності:

- СК 2 – здатність здійснювати формоутворення, макетування і моделювання об'єктів дизайну;
- СК 6 – Здатність застосовувати у проектно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями);
- СК 10 – Здатність застосовувати знання прикладних наук у професійній діяльності (за спеціалізаціями).

Програмні результати навчання забезпечують:

у когнітивній (пізнавальній) сфері:

- ПРН 1 – Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях;
- ПРН 4 – Визначати мету, завдання та етапи проектування;
- ПРН 7 – Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних вирішень;
- ПРН 8 – Оцінювати об'єкт проектування, технологічні процеси в контексті проектного завдання, формувати художньо-проектну концепцію;
- ПРН 10 – Визначати функціональну та естетичну специфіку формотворчих засобів дизайну в комунікативному просторі;
- ПРН 11 – Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках і матеріалах.

ОПИС І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається протягом першого та другого семестру 1-го курсу (8 кред. ECTS, 240 навчальних годин, в тому числі 60 годин – аудиторні заняття і 60 годин – самостійної роботи студента) в кожному семестрі. Загалом дисципліна містить 4 змістовних модулі, що складаються із 6 тем та містять 15 завдань (11 – перший семестр; 6 – другий семестр).

ОСІННІЙ СЕМЕСТР 60 годин – практичні, 60 – самостійні. Разом 120 годин.

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. 32 год. – практичні, 32 год. – самостійні заняття

Теми лекційних занять:

Тема 1. Вступ. Архітектоніка. Основні терміни й поняття.

Тема 2. Структурний підхід у вивченні костюма. Засоби формоутворення костюма. Властивості форми.

Тема 3. Створення об'ємно-просторових композицій на основі використання можливостей паперу.

Теми практичних занять до змістовного модулю 1:

1-не завдання за Темою 2. Структурний підхід у вивченні костюма. Засоби формоутворення костюма. Властивості форми.

Завдання 2.1. Побудова геометричної об'ємно-просторової форми із пластичних матеріалів.

5-ть завдань за Темою 3. Створення об'ємно-просторових композицій на основі використання можливостей паперу.

Завдання 3.1. Зорові ілюзії.

Завдання 3.2. Вивчення принципів створення просторових композицій (фактур): на основі паперу та картону (згини, злами, розрізи, надрізи тощо); з нетрадиційних матеріалів та авторських знахідок.

Завдання 3.3. Трансформація площини у трьох вимірну структуру. Вправа на створення просторової композиції через етапи: дрібний рельєф на основі згинів паперу-рельєф з розрізами-високий рельєф на основі розрізаних фігур зі згинами-просторова композиція із розрізаних фігур) з застосуванням методу геометричної пластики.

Завдання 3.4. Трансформація площини у трьох вимірну структуру. Вправа на створення просторової композиції через етапи: дрібний рельєф на основі згинів паперу-рельєф з розрізами-високий рельєф на основі розрізаних фігур зі згинами-просторова композиція із розрізаних фігур) з застосуванням методу скульптурної пластики.

Завдання 3.5. Тематична об'ємно-просторова фантазійна композиція (рішення на основі використання можливостей паперу: згинів, зламів, розрізів, надрізів тощо).

Змістовний модуль 2. 28 год. – практичних; 28 год. – самостійних. Разом 56 годин

Тема 4. Закономірності формоутворення. Гармонізація об'ємно-просторових структур.

Теми практичних занять до змістовного модулю 2:

5 завдань за Темою 4. Архітектоніка плоского аркуша. Закономірності формоутворення. Гармонізація об'ємно-просторових структур.

Завдання 4.1. Архітектоніка плоского аркуша. Виконання площинної композиції з використанням різних пропорційних членувань (матеріал-папір).

Завдання 4.2. Архітектоніка плоского аркуша. Створення об'ємного ритмічного ряду з цільного плоского листка папера.

Завдання 4.3. Розробка об'ємно-просторової вертикальної структури з одного аркушу листа методом геометричної пластики.

Завдання 4.4. Розробка об'ємно-просторової вертикальної структури з одного аркушу листа методом скульптурної пластики.

Завдання 4.5. Об'ємно-просторова фантазійна композиція з одного аркушу листа.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми дисципліни «Формоутворення» розкриваються шляхом теоретичних та практичних занять. Семінарські та лабораторні заняття не передбачені. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз; закріплення практичних навичок у формоутворенні: ескізування, пошук оптимального рішення, макетування, завершення виконання практичних завдань; підготовки до поточних та екзаменаційних переглядів. Програма побудована за принципом послідовного укладення завдань. Абстрагований характер вправ дозволяє чітко ставити і вирішувати окремі композиційні проблеми. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Матеріал дисципліни ґрунтується на численних наукових джерелах вітчизняного та зарубіжного походження, публікаціях з теорії та практики дизайну. Специфіка практичної дисципліни передбачає необхідність методичних рекомендацій щодо виконання вправ та

перелік рекомендованої для опрацювання основної та додаткової літератури (монографії, книги, навчальні посібники, періодичні видання) і джерел. Дисципліна викладається українською мовою із застосування інших мов (англійська, російська), що обумовлено необхідністю більш точного тлумачення окремих дефініцій, спеціальних термінів та першоджерел.

Серед базових навчальних матеріалів праці таких авторів:

1. Даниленко В.Я. Дизайн. Підручник. Харків: ХДАДМ, 2003.
2. Даниленко В.Я. Основи дизайну : навч. посібник. Київ: ІЗМН, 1996.
3. Ніколаєва Т.В. Тектоніка формотворення костюма : навчальний посібник. Київ: Арістей, 2008. 340 с.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчальні матеріали, ілюстрації тощо зберігаються в електронному вигляді у викладача та в ел. бібліотеці кафедри «ДТО».

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word, PowerPoint 2010 / 2016.

Для роботи при виконанні вправ та завдань курсу «Формоутворення» потрібен наступний **інструментарій**: ніж канцелярський великий, різак (скальпель), ножиці; металева лінійка (мінімум 50 см); трикутник (з прямим кутом); простий олівець; гумка; циркуль; тонке шило чи велика голка (можливо креслярський вимірник); картон; пензлик для клею; інші інструменти за необхідністю.

Матеріали: папір; клей ПВА; інші матеріали за вибором.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Рубіжні етапи контролю проводяться у формі поточних переглядів після кожного модуля. Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів у кінці першого та другого семестрів.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

На проведення занять з дисципліни «Формоутворення» розповсюджуються загальноприйняті норми і правила поведінки Вищої школи. Під час занять не допускаються дії, які порушують порядок і заважають навчальному процесу. Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачу. Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання власної позиції. У разі хвороби або іншої важливої причини, викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю зі студентом та деканатом за існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студенти повинні обов'язково вимикати звук мобільних телефонів. За необхідності вони мають право на дозвіл вийти з аудиторії (окрім заліку). В ході навчання вітається власна думка з тем занять, яка ґрунтується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо студент пропустив певну тему,

він повинен самостійно опрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання, а також виконати практичне завдання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Це стосується усіх форм навчальної діяльності та звітності: робіт, ескізів, ідей. Кожен випадок порушення академічної доброчесності розглядається як подія, що негативно впливає на репутацию студента і оцінку його роботи. У разі прояву плагіату – тобто суттєвого запозичення або копіювання чужих робіт (творів), студент не тільки не отримує додаткових балів, але й стає суб'єктом обговорення та покарання на підставі порушення принципів академічної доброчесності.

Студенти мають право використовувати ІІІ для генерації ідей для виконання роботи в матеріалі (папір), а також для оформлення робіт до екзаменаційного перегляду.

Корисні посилання:

<https://zakonodavstvo.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ (відповідно до розкладу) І РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
1	2	3	4	5	6	7
Дати занять визначаються розкладом	1	Теорія	Вступ. «Вступ. Архітектоніка. Основні терміни й поняття.	2	тестовий контроль	
		Практика	Побудова геометричної об'ємно-просторової форми із пластичних матеріалів.	2	об'ємно-просторова форма з пластиліну	
	2	Практика	Побудова геометричної об'ємно-просторової форми із пластичних матеріалів.	4	об'ємно-просторова форма з пластиліну	
	3	Теорія	Створення об'ємно-просторових композицій на основі використання можливостей паперу.	1		
	3	Практика	Зорові ілюзії.	3	графічна композиція	
	3	Практика	Вивчення принципів створення просторових композицій (фактур): на основі паперу та картону (згини, злами, розрізи, надрізи тощо); з нетрадиційних матеріалів та авторських знахідок.	6	макет	
	3	Теорія	Трансформація площини у трьох вимірну структуру. Метод геометричної і скульптурної пластики.	2	тестовий контроль	
	3	Практика	Трансформація площини у трьох вимірну структуру. Вправа на створення просторової композиції через етапи: дрібний рельєф на основі згинів паперу, рельєф з розрізами, високий рельєф на основі розрізаних фігур зі згинами, просторова композиція із розрізаних фігур з застосуванням методу геометричної пластики.	2	макет	

	3	Практика	Трансформація площини у трьох вимірну структуру. Вправа на створення просторової композиції через етапи: дрібний рельєф на основі згинів паперу, рельєф з розрізами, високий рельєф на основі розрізаних фігур зі згинами, просторова композиція із розрізаних фігур, застосуванням методу скульптурної пластики.	6		
	3	Практика	Тематична об'ємно-просторова фантазійна композиція (рішення на основі використання можливостей паперу: згинів, зламів, розрізів, надрізів тощо).	10	макет	
	4	Теорія	Закономірності формоутворення. Гармонізація об'ємно-просторових структур.	1		
	4	Практика	Архітектоніка плоского аркуша. Виконання площинної композиції з використанням різних пропорційних членувань (матеріал-папір).	3	макет	
	4	Практика	Архітектоніка плоского аркуша. Створення об'ємного ритмічного ряду з цільного плоского листка паперу.	6	макет	
	4	Практика	Розробка об'ємно-просторової вертикальної структури з одного аркушу листа методом геометричної пластики.	6	макет	
	4	Практика	Розробка об'ємно-просторової вертикальної структури з одного аркушу листа методом скульптурної пластики.	2	макет	
	4	Практика	Об'ємно-просторова фантазійна композиція з одного аркушу листа.	10	макет	
			Разом	100		

РОЗПОДІЛ БАЛІВ у I семестрі

Змістовий модуль	№ теми, завдання	Форма звітності	Максимальна кількість рейтингових балів
1	2	3	4
I семестр			
	Тема 1	тестовий контрол	0–5
	Тема 2	тестовий контрол	0–5
	Завдання 1-4.5	перегляд робіт	0–30
Загальна кількість балів за Змістовий модуль 1			0–40
	Тема 4	тестовий контрол	0–10
	Завдання 4.1-4.5	перегляд робіт	0–50
Загальна кількість балів за Змістовий модуль 2			0–60
Загальна кількість балів за I семестр		залік	0–100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX

добре	82–89	В		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	С				

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали		Критерії оцінювання
A	90–100	Студент в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, творчо підійшов до виконання завдань, логічно побудував і професійно виконав усі завдання, надав додаткові варіанти за відповідними темами, крім того, брав участь та переміг (посів 1-3 місце) у міжнародних або всеукраїнських конкурсах та акціях, студентських олімпіадах чи наукових конференціях з дизайну.
B	82–89	Студент добре опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими завданнями, творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому зробив декілька незначних помилок.
C	75–81	Студент в цілому добре опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.
D	64–74	Студент не в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні, при цьому виконана робота мала значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу тощо).
E	60–63	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, невчасна подача виконаної роботи тощо).
FX	35–59	Студент не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем практичного та теоретичного курсу, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні підсумки поточного перегляду. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань дисципліни відповідно програми курсу і повторна Perezдача.
F	0 – 34	Пропуск рубіжного контролю.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента під час аудиторної роботи (5), за, за виконання в межах дисципліни колективних /творчих чи науково-дослідних/ завдань (1–5). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

На заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації, окрім наведених у списку.

Основна література:

1. Даниленко В.Я. Основи дизайну : навч. посібник. Київ : ІЗМН, 1996. 92 с.
2. Даниленко В.Я. Дизайн. Підручник. – Харків, ХДАДМ, 2003.
3. Дизайн: Словник-довідник / Ін-т проблем сучасн. мист-ва НАМ України; за ред. М.І. Яковлева; упоряд.: Ю. О. Іванченко, О. І. Ваврик, О. Г. Бросаліна та ін.; редкол.: В.Д. Сидоренко (голова), І. Д. Безгін, Г. І. Веселовська та ін. Київ : Фенікс, 2010. 384 с.
4. Звенигородський Л.А. Методичні рекомендації до виконання завдань з І курсу «Основи формоутворення» Харків. 2012.
5. Кісіль М. В. Концепції формоутворення костюму в західноєвропейському дизайні XX століття: витоки, розвиток, тенденції [Текст]: автореферат дис.... канд.

мистецтвознавства : 17.00.07 "Дизайн" / Кісіль М. В.; М-во освіти і науки України, Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків, 2010. 20 с

6. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формоутворення) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ : Каравела, 2004. 304 с.

7. Николаєва Т.В. Тектоніка формотворення костюма: Навчальний посібник – К.: Арістей, 2008. – 340 с.

8. Основи формоутворення : навч. посібник / [С. В. Вергунов, Н. С. Вергунова, Л. А. Звенігородський та ін.] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 124 с.

Допоміжна література:

1. Антонович Є. А. Російсько–український словник–довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури: Навч. посібник / Є. А. Антонович, Я.В. Васишин, В.А. Шпільчак. Львів: Світ, 2001. 240 с.

2. Гнатюк Л.Р., Осадча К.М. Теорія естетичного формоутворення промислових виробів. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/296374762.pdf>

3. Гула Є. П. Проблеми композиційного формоутворення в дизайні періодичних видань / Є. П. Гула, Г. С. Мартинюк // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія : Технічні науки. 2015. № 1. С. 85-90. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutdt_2015_1_13

4. Кісіль М. Концепції формоутворення костюму в контексті сучасних тенденцій у Fashion-дизайні. Актуальні проблеми сучасного дизайну (КНУТД 2018): Матеріали МНПК. Київ, 2018. С. 196-198. Режим доступу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/10287/1/APSD2018_V1_P196-198.pdf

5. Колосніченко О.В., Пашкевич К.Л., Остапенко Н.В. Естетико-гармонійне формоутворення у проектуванні одягу спеціального призначення: історичний розвиток, тенденції. Art and Design №3, 2018. С. 75-84.

6. Креслення : навч. посібник / Ю. Ю. Глушко, Т. Б. Боброва, С. М. Високос та ін. Київ : Ресурсний центр ГУРТ, 2019. 108 с.

7. Нагорна З.В. Класифікація методів трансформативного формоутворення в дизайні одягу Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. - 2013. - № 2. - С. 87-90. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2013_2_26

8. Татіївський П. Витоки і розвиток технічної естетики в Україні / П.Татіївський // Мистецтво та освіта. 2000. № 3. С. 7–10.

9. Шумєга С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єра: навчальний посібник / С. Шумєга, ; М-во освіти і науки України, Прикарпатський ун-т ім. В. С. Стефаника, Ін-т культури і мистецтв. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 298 с.

10. Elam K. Geometry of Design. Princeton Architectural Press, 2001. 96 p.

11. Gualdoni F. Art. The Twentieth Century. Milano, Italy : Skiraeditore, 2008. 559 p.

12. McKelvey K. Fashion design: process, innovation & practice [2nd edition]/K. McKelvey, J. Munslow. Wiley, Hoboken, N.J., 2012. 236 p.

Укладач: старший викладач кафедри ДТО Тетяна МАЛІК